

Ganzen en andere grazende wintergasten

In de winter verblijven veel soorten vogels in Nederland. Voor een boer zijn vooral die soorten van belang voor wie hij een rol kan spelen. Hier zitten ook soorten bij die schade kunnen veroorzaken, zoals ganzen, smienten en knobbelzwanen. Van de andere soorten die in de winter op gras- en bouwland voorkomen, is nog te weinig bekend om vast te stellen welke maatregelen boeren kunnen treffen voor hun overleving.

Het aantal vogels dat in de winter voedsel zoekt op gras- en bouwland – ganzen, zwanen, eenden, meerkoeten – neemt de laatste jaren flink toe. Deze vogels zijn in de winter grotendeels aangewezen op voedsel op boerenland. Ze slapen op water en vaak in natuurgebieden. De toename in aantal leidt steeds vaker tot schade aan grasland en aan akkerbouwgewassen als wintertarwe en graszaad. Een effectieve manier om de schade te beperken en toch gastvrijheid te bieden aan grazende vogels is de zogenoemde gebiedsgewijze opvang.

Gebiedsgewijze opvang betekent het creëren van opvanggebieden terwijl de vogels tegelijkertijd worden verjaagd van schadegevoelige percelen. Deze aanpak vereist samenwerking tussen agrariërs, wildbeheereenheden en natuurbeschermers. Is er toch schade, dan is een vergoeding mogelijk via het Jachtfonds. Het risico van schade op grasland is afhankelijk van het jaar van inzaai, de soort vogel, de aantallen, de begrazingsduur, de gewasontwikkeling en de veldomstandigheden op en kort na het moment waarop de vogels aanwezig zijn. Bij begrazing voor februari is de schade op blijvend grasland voor melkveehouders beperkt. Voor schapenhouders kan het dan wel schade opleveren. Bij begrazing na 1 februari neemt het risico toe. Rotganzen verblijven tot in mei in Nederland en kunnen op de Waddeneilanden en in Zuidwest-Nederland flinke opbrengstderving veroorzaken.

S.M. Wullink, melkveehouder te Ellecom (Gld): *“Ik heb regelmatig duizenden ganzen op het land. Dat geeft vaak schade. Toen de eigenaar (Stichting Twickel) en het ministerie van LNV vroegen of ik mee wilde doen aan een driejarige proef met een ganzengedoogovereenkomst, heb ik ja gezegd, net als zeven collega pachters. We laten de ganzen nu met rust van 1 oktober tot 15 maart. Daarvoor krijg ik f 100,- per hectare. Weid ik geen vee na 1 november, dan krijg ik f 150,- per hectare. Taxateurs schatten elk voorjaar de schade en na drie jaar wordt alles verrekend. Ik vind het prachtige vogels, maar ze geven vaak wel schade. Als de gemeenschap wil dat we ganzen op ons land gedogen, zal er altijd voldoende tegenover moeten staan.”*

Kolgen

Omgaan met grazende vogels

• Raster de meest schadegevoelige percelen af

Afrasteren van percelen met paal en draad kan begrazing voorkomen. Afrasteren is vooral effectief bij ganzen en zwanen. Bij smienten, eenden en meerkoeten is dat minder het geval. Het is niet zinvol om het hele bedrijf af te rasteren omdat de vogels dan toch onder de draden gaan grazen. U kunt het afrasteren beter beperken tot de meest schadegevoelige percelen. Dat zijn vooral net ingezaaide percelen en percelen die het eerst worden beweide of gemaaid.

Gebruik palen met een diameter van 6-8 cm en 140 cm lang. Zet ze in rijen van 10 tot 15 meter uit elkaar met in de rij een afstand van 50 meter tussen de palen. Span tussen de palen typtolon-nylondraad van 2 mm dik dat u zo strak spant dat het door de wind een hoorbaar geluid produceert. Span langs de buitenste rijen palen zondig een tweede draad op 30 cm hoogte om te voorkomen dat de ganzen onder de draden door lopen. Controleer de draad regelmatig op breuk en spanning. Haal paal en draad na vertrek van de ganzen weg.

Voedsel van wintergasten, kans op schade en mate van stuurbaarheid

	VOEDSEL + = staat op menu van de soort							KANS OP SCHADE += kans aanwezig	STUURBAARHEID += mogelijkheid aanwezig
	Water- en kwelderplanten	Gras	Jonge graanplanten	Bietenresten	Achtergebleven aardappelen	Maïsresten	(Gras) groenbemester		
Grauwe gans	+	+	+	+	+	-	+	+	+/-
Rietgans		+	+	+	+	-	+	+	+/-
Kleine rietgans		+	+			-	+	+	+/-
Kolgans		+	+	+	+	-	+	+	+/-
Brandgans	+	+	+	+		-	+	+	+/-
Rotgans	+	+	+			-	+	+	++
Canadese gans		+		+		+	+	+	-
Nijlgans		+	+				+	+	-
Knobbelzwaan	+	+	+	+				+	-
Wilde zwaan	+	+	+	+			+		-
Kleine zwaan	+	+	+	+				+	-
Kraanvogel				+		+		-	-
Wilde eend		+	+	+	+	+	+	+	-
Smient	+	+	+				+	+	-
Pijlstaart					+			+	-
Scholekster								+	-
Kievit								-	-
Wulp								-	-
Goudplevier								-	-
Meerkoet	+	+	+				+	+	-
Waterhoen	+		+					(+)	-

• Overleg met wildbeheerders en natuurbeschermers

Overweeg om gezamenlijk met collega's in overleg met wildbeheereenheden en lokale natuurbeschermingsorganisaties een plan op te stellen voor het opvangen en verjagen van grazende vogels. Geef aan wie grazende vogels op zijn bedrijf opvangt en hoe opvangpercelen worden beheerd. Maak afspraken over verjagen en evalueer na elk seizoen wat de resultaten en ervaringen waren. Betrek ook de lokale overheid bij dit overleg.

- **Creëer opvangpercelen**

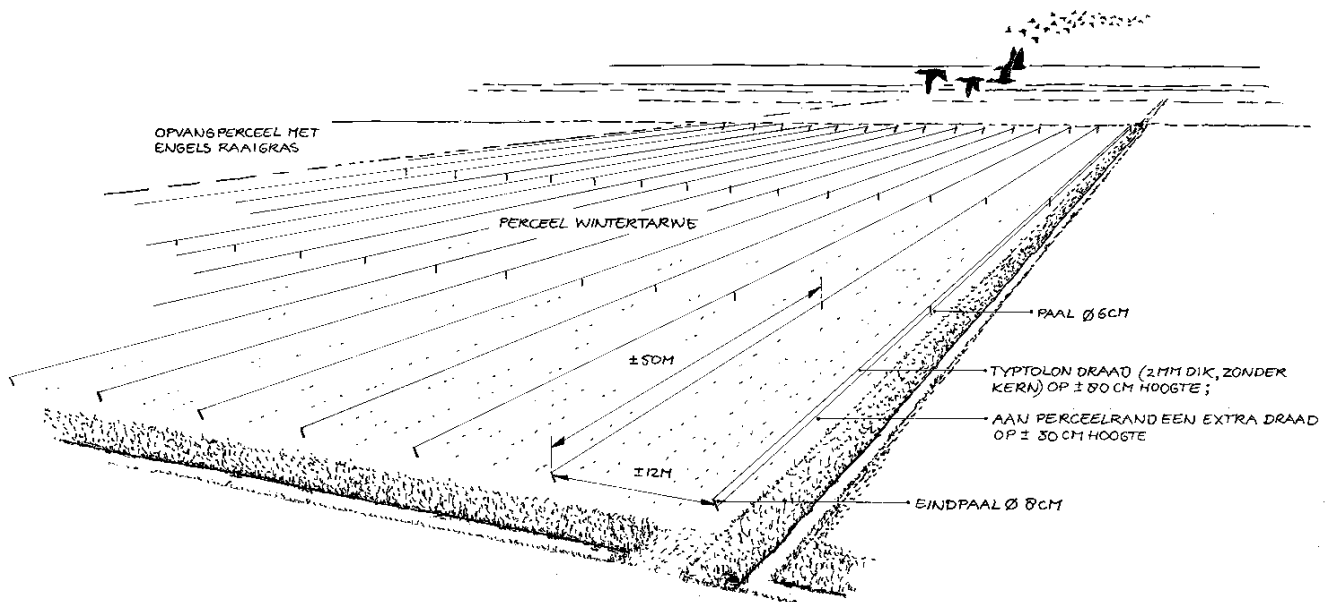
Opvangpercelen zijn percelen waar grazende vogels ongestoord kunnen verblijven. Dat zijn percelen met oogstresten (suikerbieten, aardappelen) of met een grasgroenbemester. Ploeg deze percelen zo laat mogelijk. Op zware klei is dat nog voor de winter, op zand- en lichte zavelgronden is dat in het voorjaar. Graspercelen kunnen aan het begin van de periode van ganzenaanwezigheid, meestal oktober/november, het beste een grashoogte hebben van 5 tot 10 cm. In sommige situaties is het zinvol om zulke percelen in september/oktober te bloten en licht (50 kg N per hectare) te bemesten.

- **Weer grazende vogels van schadegevoelige percelen**

Gebruikt u geen paal en draad en wilt u toch grazende vogels weren, dan heeft u een keuze uit diverse andere middelen: stokken met een plastic zak, stokken met lang gekleurd lint, vogelverschrikkers, gekleurde jerrycans, knalapparaten. De ervaring leert dat al deze middelen slechts tijdelijk werken. De vogels wennen er aan. Het beste kunt u zo'n middel regelmatig verplaatsen en af en toe iets anders proberen.

- **Verjaag grazende vogels zonodig van schadegevoelige percelen**

Zitten er toch grazende vogels op schadegevoelige percelen, dan kunt u ze het beste direct bij de eerste keer verjagen. Dan zijn ze beter weg te houden dan in het geval dat ze al enkele dagen op het perceel aanwezig zijn. U kunt ze verjagen door erheen te lopen, maar ook door een ansiapistool te gebruiken. Dat is een alarmpistool dat naast een knal ook een lichtspoor geeft. Voor zo'n pistool heeft u een vergunning van de politie nodig. Blijf na afschieten van het pistool even staan om te zien of de ganzen vertrekken. Soms zult u ze vrij vlug weer moeten verjagen.

Afrasteren van een schadegevoelig perceel

Arbeid en financiering

Het voorkomen van schade kost tijd. Op sommige bedrijven kan dat oplopen tot een dag per week gedurende het hele winterseizoen. Mogelijkheden om hiervoor een vergoeding te krijgen, zijn er niet. Schade kan worden vergoed via de wildschaderegeling van het Jachtfonds. Tegenwoordig kunnen boeren op basis van een gezamenlijk plan ook in aanmerking komen voor een gedoogovereenkomst met het Jachtfonds. Voorbeelden hiervan zijn te vinden in Friesland, Flevoland, Gelderland en Zeeland. In de overeenkomst kunnen afspraken worden opgenomen om tegen vergoeding ganzen niet alleen te gedogen, maar ook te voorzien van voedsel. Exclusief een bedrag voor de te verwachten schade komt in Friesland het totaalbedrag van zo'n overeenkomst voor melkveehouders uit op f 350,- - f 400,- per hectare per jaar. Voor akkerbouwers geldt een bedrag van f 400,- per hectare per jaar. Informeer verder bij uw adviseur.